

Lausunto hankintalain muutosesityksestä

8889/00.04.00/2025

Kymen jätelautakunta 20.02.2025 § 14

Valmistelija: jätehuoltopäällikkö Katja Kangas, puh. 020 615 8143, katja.kangas(at)kouvola.fi

Yhteenveto

Lausuntopyyntö: Työryhmämietintö hallituksen esitykseksi hankintalain, erityisalojen hankintalain sekä rikosrekisterilain 6 b §: n muuttamiseksi. Lausuntopyynnön diaarinumero: VN/4099/2024

Työryhmämietinnön mukaan kunnan tulisi omistaa sidosyksiköstään vähintään 10 %.

Lausuntoesityksen pääasiallinen sisältö: Kymen jätelautakunnan alueen yhdeksästä kunnasta vain kolme omistavat yli 10 %. Jätehuolto tulisi jättää 10 %:n omistusosuusvaatimuksen ulkopuolelle. Sidosyksiköiden vähimmäisomistusosuusvaatimuksen tulee olla "yleisen edun huomioon ottava", ja tämä yleinen etu ei jätehuollon osalta täyty. Eri kuntien asukkaat olisivat erilaisessa asemassa jätehuoltopalvelujen saatavuuden kannalta, jätehuollon kustannukset nousisivat, turha hallinnollinen työmäärä olisi suuri ja EU:n asettamien jätehuollon tavoitteiden saavuttaminen vaikeutuisi entisestään. Lisäksi huoltovarmuus heikkenisi.

Lausuntopyyntö on julkaistu ja annetaan Lausuntopalvelu.fi -järjestelmässä vastaamalla siellä esitettyihin kysymyksiin tai osaan kysymyksistä 11.3.2025 mennessä.

Asian valmistelun tausta ja päätösvallan perusteet

Lausuntopyynnön taustaa

Työ- ja elinkeinoministeriö pyytää lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi mm. julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain muuttamisesta, vesi- ja energihuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain sekä rikosrekisterilain 6 b §:n muuttamisesta.

Työ- ja elinkeinoministeriö asetti 20.2.2024 työryhmän valmistelemaan hankintalainsäädännön muutoksia hankintalakiin liittyvien hallitusohjelmakirjausten mukaisesti. Työryhmän toimesta on valmisteltu luonnos hallituksen esitykseksi julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain sekä vesi- ja energihuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista ja

käyttöoikeussopimuksista annetun lain muuttamisesta. Työryhmä päätti työnsä 30.11.2024 ja luovutti hallituksen esityksen muotoon laaditun ehdotuksensa työ- ja elinkeinoministeriölle tammikuussa 2025.

Hallituksen esityksen tavoitteena on parantaa julkisten hankintojen tehokkuutta ja kustannussäästöjä sekä turvata laadukkaat julkiset palvelut. Hankintalakia uudistetaan muun muassa edistämällä markkinakartoitusta ja hankinnan huolellista valmistelua. Hallitusohjelman mukaisesti ehdotuksessa esitetään sidosyksiköiden käytön rajoittamista hankintojen toteuttamisessa asettamalla sidosyksikön omistukselle yleisen edun huomioon ottava vähimmäisomistusosuutta koskeva vaatimus (10 prosenttia). Esityksellä pyritään lisäämään erityisesti pienten ja keskisuurten yritysten osallistumismahdollisuuksia julkisiin tarjouskilpailuihin sekä parannetaan hankintojen vastuullisuutta ja edistetään huoltovarmuuden ja turvallisuuden toteutumista myös sopimuskauden aikana. Ehdotuksella parannetaan myös hankintojen valvontaa.

Lait on tarkoitettu tulevan voimaan 1.1.2026.

Lakiesityksen sisältö

Esityksen mukaan hankintalain 15 §:n 1 momenttia täydennettäisiin sidosyksiköiden vähimmäisomistusosuutta koskevalla lisävaatimuksella, joka kohdistuisi sellaisiin sidosyksiköihin, jotka toimivat osakeyhtiö-, säätiö- tai yhdistysmuotoisena. Esitettyä lisävaatimusta ei sovellettaisi kuntalain mukaisiin kuntayhtymiin. Esitetyn lisävaatimuksen myötä kunkin hankintayksikön omistusosuus sidosyksiköstä olisi vähintään 10 prosenttia.

Esityksen mukaan lain 174 §:ään lisättäisiin uusi 7 momentti sidosyksiköiden omistusosuutta koskevan vaatimuksen voimaantulosta. Säännöksen mukaan sidosyksikkömuutos astuisi voimaan 1,5 vuoden siirtymäajalla, paitsi jätealalla, jonka osalta siirtymäaika olisi 2,5 vuotta. Lain voimaantulon jälkeen 15 §:n vastaiset hankintayksikön ja sidosyksikön väliset sopimukset tulisi irtisanoa päättymään siirtymäaikasäännösten mukaisesti. Myöskään uusia sopimuksia ei tulisi tehdä 174 §:ssä säädetyn siirtymäajan jälkeen. Omistusosuusvaatimuksesta riippumatta hankintayksikö voisi tehdä uusia määräaikaisia sopimuksia sidosyksiköltään 30.6.2026 asti ja jätehuollon osalta 30.6.2028 asti. Näiden sopimusten voimassaolo voisi olla korkeintaan yksi vuosi.

Kunnan velvollisuus on järjestää asukkaiden ja kunnan hallinto- ja palvelutoiminnan jätehuolto (jätelaki 32 §). Kymen jätelautakunta lausuu asiasta kuntien jätehuoltoviranomaisen näkökulmasta.

Lausuntopyyntö on julkaistu Lausuntopalvelu.fi -sivustolla ja lausuntopyyntöissä on esitetty kysymyksiä lakiesityksen eri aihealueilta. Niihin voi vastata kaikkiin tai vain osaan kysymyksistä.

Esitys lausunnoksi

Kymen jätelautakunta lausuu asiasta jätehuoltoviranomaisen sekä myös yleisesti kunnan jätehuollon järjestämisveloitteen kannalta.

Lausunnossa keskitytään lakiesityksen mukaiseen sidosyksiköiden vähimmäisomistusvaatimukseen ja vastataan sitä ja jätelautakuntaa koskeviin kysymyksiin Lausuntopalvelu.fi -sivustolle.

Lausuntopalvelun kysymys: Mitä mieltä olette esityksessä ehdotetusta sidosyksiköiden vähimmäisomistusta koskevasta vaatimuksesta? Onko se mielestänne tarkoituksenmukainen ja toteuttamiskelpoinen?

Kymen jätelautakunta näkee, että sidosyksiköiden 10 %:n vähimmäisomistusta koskeva vaatimus vaikeuttaa etenkin pienten kuntien lakisääteisten jätehuoltotehtävien hoitamista. Lisäksi se tuo kunnille kohtuuttomasti lisätyötä ja kustannuksia sekä kohtelee eri kokoisia kuntia ja niiden asukkaita eriarvoisesti. Myös asukkaan jätehuollon kustannukset todennäköisesti nousisivat. Muutosesitys ei ole tarkoituksenmukainen eikä toteuttamiskelpoinen jätehuollossa. Kymen jätelautakunta toteaa, että lakiluonnoksen vaikutusten arviointi on jätetty tekemättä.

Jätelain 36 §:n mukaisesti kunnan (tai kunnan jäteyhtiön) on jo nyt tehtävä markkinakartoitus jätteenkuljetuspalvelujen hankintoja suunnitellessaan. Tarjouspyyntö on laadittava niin, että myös pienemmillä toimijoilla on mahdollisuus osallistua kilpailutukseen. Kuljetushankinnat on kilpailutettava osiin jaettuina siten, että useampi kuin yksi yritys voidaan valita palvelun tuottajaksi. Lisää kilpailua siis ei oletettavasti juurikaan syntyisi. Kilpailutus vaatii myös jätehuollon substanssiosaamista, jota ei todennäköisesti etenkään pienellä kunnalla ole.

Lausuntopalvelun kysymys: Minkälaisia vaikutuksia esitetyllä sidosyksiköiden omistusosuuden vähimmäisvaatimuksella mielestänne on?

Kymen jätelautakuntakunnan sekä samalla alueella toimivan kuntien omistaman jäteyhtiön, Kymenlaakson Jäte Oy:n alueella on yhdeksän kuntaa: Hamina, Iitti, Kotka, Kouvola, Lapinjärvi, Miehikkälä, Mäntyharju, Pyhtää ja Virolahti. Näistä kunnista vain Haminan, Kotkan ja Kouvolan kaupungit omistavat jäteyhtiöstä yli 10 % ja muut kunnat alle.

Muutosesitys pakottaisi purkamaan jo ennen sidosyksikkösäätelyä kehitetyt kunnallisen jätehuoltoyhteistyön ylikunnalliset rakenteet. Jätehuollon ylikunnallisella yhteistyöllä on varmistettu, että lakisääteiset ympäristön- ja terveydensuojelun veloitteet voidaan kunnissa jätehuollon osalta täyttää kustannustehokkaasti.

Jätehuolto on kunnan lakisääteinen tehtävä, jonka se on hoidettava joko omana työnään tai yhteisessä jäteyhtiössä joka tapauksessa.

Jätehuollon lakisääteisten tehtävien hoitaminen todennäköisesti vaarantuisi muutosesityksen toteutuessa. Jotta jätelain 34 §:n mukaiset jätehuollon laatuvaatimukset voivat toteutua myös pienemmässä kunnassa, on tärkeää, että kunta voi hankkia palveluja omistamaltaan jäteyhtiöltä, jolla on resurssit hoitaa jätehuollon järjestäminen. Muutosesitys vaarantaisi myös EU:n asettamien ja jätelain mukaisten jätteiden uudelleenkäyttö- ja kierrätystavoitteiden saavuttamisen. Muutosehdotuksen toteutuminen voisi aiheuttaa myös roskaantumista ja sitä kautta ympäristön pilaantumisen vaaraa.

Kunnat olisivat eriarvoisessa asemassa myös esim. jätehuollon huoltovarmuuden näkökulmasta. Sidosyksikkönä toimivat yhtiöt ovat tärkeitä kuntien varautumisen ja huoltovarmuuden näkökulmasta, koska palveluita tulee tuottaa kaikissa tilanteissa. Markkinaehtoisten palveluntarjoajien saatavuus vaihtelee alueittain, ja loppukädessä kunnalla on lakisääteinen velvoite järjestää palvelut myös tilanteissa, joissa markkinaehtoista palvelua ei ole saatavilla.

Lisäksi muutos aiheuttaisi vahinkoa myös alueen jätteenkuljetusyrityksille, kun yhtiön olisi irtisanottava tai muutettava sopimuksia heidän kanssaan palvelutarpeen vähentyessä.

Myös jätehuoltoviranomaisen tehtävät kuuluvat kunnalle. Kymen jätelautakunta huomauttaa, että myös alueellisen jätehuoltoviranomaisen toiminta ja sopimus pitäisi sidosyksikkösääntelyn myötä purkaa ja uudelleen järjestää. Varsinaiset tehtävät jäisivät käytännössä pitkäksi aikaa hoitamatta, koska aivan turhan takia pitäisi kaikki luoda uudestaan ja mahdollisen uuden alueellisen jätelautakunnan ulkopuolelle jäävissä kunnissa tätä varten jouduttaisiin palkata lisää henkilöstöä.

Alueen kunnilla on yhteisesti laaditut Jätepoliittinen ohjelma sekä Jätehuollon palvelutaso. Näiden toteuttaminen pysähtyisi tai vähintään keskeytyisi.

Lausuntopalvelun kysymys: Jos sidosyksiköitä koskeva muutos toteutetaan esitetyllä tavalla, mitä toimenpiteitä ja niistä aiheutuvia kustannuksia muutos todennäköisesti aiheuttaisi edustamanne organisaation eri toimialojen kannalta ja yleisesti?

Alueellista jätehuoltoviranomaista koskeva sopimus olisi purettava ja perustettava uusi viranomaisen tai viranomaisia. Mahdollisesti alueella toimisi jatkossa useampi jätehuoltoviranomainen tai toiminta järjestettäisiin kunnan omana toimintana, jolloin se vaatisi lisäresursseja ja -osaamista kuntaan.

Jätehuoltoviranomaisen toiminnan perustamiseen liittyy mm. jätteenkuljetus- ja kompostointirekisterin perustaminen, jätehuoltomääräysten ja jätetaksan laatiminen, jotka ovat vaativia ja aikaa vieviä tehtäviä. Lisäksi pitää olla käytössä asiakaspalvelua ja hakemusten käsittelyä varten järjestelmät ja lomakkeet.

Jätehuollon kustannukset katetaan jätelain mukaan asukkailta perittäville kunnan jätemaksuilla. Asukkaiden kustannukset ja siten jätemaksut tulisivat kasvamaan myös jätehuoltoviranomaisen toiminnan osalta.

Lausuntopalvelun kysymys: Ovatko esitetyt sidosyksiköitä koskevat siirtymäajat mielestänne riittävät? Kuinka paljon aikaa muutoksiin tarvitaan?

Jätelain 23 §:n mukaisesti, jos kunta on siirtänyt lain 43 §:n mukaisesti kunnan jätehuollon palvelutehtävät tai osan niistä kuntien omistamalle jäteyhtiölle, jätehuoltoviranomaisena toimii yhteistoiminta-alueen kuntien yhteinen toimielin tai näiden perustama kuntayhtymä. Jätelautakunnan pitäisi toimia nykyisellään tällöin niin kauan, kunnes asiat jäteyhtiössä saataisiin selväksi. Jätehuollolle esitetty siirtymäaika, 2,5 vuotta, ei täten hyvin todennäköisesti riittäisi jätehuoltoviranomaisen toiminnan uudelleenjärjestämiseen ottaen huomioon sen, että järjestelyt jäteyhtiössä todennäköisesti kestävät kauan ja tämän jälkeen uuden jätehuoltoviranomaisen perustaminen ja toimintojen jonkinasteinen käynnistäminen vie aikaa vähintään vuoden. Täysipainoisesti uusi viranomainen tai uudet viranomaiset toimisivat todennäköisesti vasta usean vuoden jälkeen.

Lausuntopalvelun kysymys: Mietinnön liitteinä olevissa eriävissä mielipiteissä on esitetty poikkeuksia sidosyksiköiden omistusosuusvaatimukseen. Tulisiko vaatimukseen säätää poikkeuksia? Minkälaiset poikkeukset olisivat tarkoituksenmukaisia?

Jätehuolto tulisi jättää omistusosuusvaatimuksen ulkopuolelle. Sidosyksiköiden vähimmäisomistusosuusvaatimuksen tulee olla "yleisen edun huomioon ottava", ja tämä yleinen etu ei lakiesityksen toteutuessa jätehuollossa täyty, vaan aiheuttaa vain valtavasti turhaa työtä ja kustannuksia kaikille osapuolille. Lisäksi eri kuntien asukkaat olisivat eriarvoisessa asemassa jätehuollon palvelutason näkökulmasta, ja jätehuollolle jätelaissa asetettujen tavoitteiden saavuttaminen vaarantuisi.

Lisätietoja: jätehuoltopäällikkö Katja Kangas, puh. 020 615 8143, katja.kangas(at)kouvola.fi

Jätehuoltopäällikön ehdotus:

Kymen jätelautakunta päättää antaa Työ- ja elinkeinoministeriölle edellä esitetyn lausunnon hankintalakiin esitetystä sidosyksikkösäätelystä.

Kymen jätelautakunnan päätös:

Kymen jätelautakunta hyväksyi päätösehdotuksen. Lisäksi lausuntoon päätettiin lisätä lause: Muutosehdotuksen toteutuminen voisi aiheuttaa myös roskaantumista ja sitä kautta ympäristön pilaantumisen vaaraa.
